

ARTUK OĞLU EMİR BALAK VE MEZARI

İBRAHİM ARTUK

Istanbul Arkeoloji Müzeleri nümizmatlarından

Nuruddevle Balak bin Behram, Haçlılara karşı parlak savaşla-riyle tanınmış olan Artuk hanedanının ünlü bir simasıdır. 1094 (H. 487) senesinde Dumuşk hükümdarı Tutuş, emir Bozan'ı öldür-dükten sonra ona ait olan Mudar ülkesinin şehirlerini idaresindeki emirlere verirken Suruç şehrini de Sökmen bin Artuk'a bırakmış, sonraları burasını kardeşinin oğlu Balak bin Behram'a devretmişti. Balak, ikinci Antakya muhasarası sıralarında bu şehri kurtarmağa giden büyük Selçuk mücahitlerine iltihak ve amcası Sökmen'in yanı başında savaşmıştı. Antakya bozgunluğundan sonra Artuk' ların elinde bulunan Kudüs Fatimî halifesinin eline geçmesinden biraz sonra Suruç'u kaybetti (H. 492). Arap tarihçileri Balak'ın Urfa kontuna başvurarak şehri ona verdiklerini söylerler¹. Haçlı vaka-nivüsleri, emir Balak'ın isyan eden Suruç halkına karşı Urfa kontu Baudouin I'den yardım istediğini, neticede kontun almış olduğu şehri sahibine vermediğini yazarlar. Bu suretle emarettten mahrum olmak talisizliğine uğrıyan ve muhtelif Türkmen boy ve oymak-larının başına geçip birçok sergüzeştlere atılan Balak, Suruçlu'ları kurtarmak istiyen büyük amcası Sökmen ile birlikte, 1100 (H. 494) senesinin sonlarına doğru Suruç'a yürümüştü². Yeni Urfa kontu olan Baudouin de Burg ile Suruç senyörü Foulque de Chartres'i karşılamağa çıktılar. Fakat Mathieu d'Edesse'ye göre, evvelâ mağ-lûp oldular, Foulque öldü. Kont da Urfa'ya sığındı. Suruç şehrini ele geçiren Sökmen ile Balak, iç kalede bulunan Frankları muhasara ve tazyike başladılar³. Bu sırada Urfa kontu Antakya'ya giderek oradan kâfi miktarda yardım kuvveti alıp tekrar Suruç'a yürüdü. Sökmen ile Balak onu karşıladılarsa da mağlûben çekildiler. 1101

¹ İzzeddin ibni Şeddad, *Alak el-hazire fi ümera el-Şam vel Cezire*. Yazma, varak 18 (Sayın hocam Mükrimin Halil Yınanç'ın kütüphanesinde).

² İbrahim Artuk, *Artuk Oğulları Tarihi* s. 27. *İslâm Ansiklopedisi*.

³ René Grousset, *Histoire de Croisades et du Royaume Franc de Jerusa-lem-texte* 1. p. 392.

(H. 495) senesinde Suruç'u tekrar işgal etmeğe muvaffak olan Haçlı'lar bu şehirde müslüman halkı tamamen kılıçtan geçirerek kadınlarını esir aldılar ⁴. Mathieu d'Edesse'nin rivayetine göre, Franklar, Urfa'ya çok miktarda genç erkek ve kadın getirdiler. Hatta bütün Frank memleketlerini ve Antakya'yı esir ile doldurdular ⁵.

Artık Mudar bölgesinde bir emaret kurmaktan ümidini kesen Balak, taliini amcası Sökmen ile İlgazi'nin talilerine bağlamış ve birincisinin Elcezire'deki çalışma ve savaşlarına katıldıktan sonra Irak'a giderek orada Sultan Berkyaruk ile Mehmed Tapar arasındaki mücadelelere giren ve sonunda Bağdat şahnesi olmuş olan ikincisinin emrine ve onlara yardım etmişti ⁶.

1103 (H. 497) senesi muharrem ayında emir İlgazi'nin kardeşinin oğlu emir Balak bin Behram bin Artuk, Ane ve Hadise'yi Ya'îş'in oğlu İsa'dan aldı. Fakat Hilla hükümdarı Seyfüddevle Sadaka'nın karışması üzerine bırakmağa mecbur kalan Balak, Türkmenlerden topladığı bin kişilik bir ordu ile şehri tekrar zapt ve yağma ettikten sonra Hit kasabasına doğru yürüdü. Sadaka askerlerini topladı. Fakat emirin avdetini haber alınca askerlerini göndermekten vazgeçti ⁷. O sene içinde amcası Sökmen ile Musul valisi Çökürmüş'ün Haçlılara karşı yaptıkları muharebeye girmiş ve kazanılan muzafferiyette rol oynamıştır.

1104 (H. 498) senesinde Türkmenlerin, Irak bölgelerinden Horesan yolunda bozukluk çıkardıklarını ve bazı kötü hareketlerde bulduklarını gören Irak şehnesi İlgazi, buraya kardeşinin oğlu Balak bin Behram'ı tayin ederek memleketin asayişinin iade edilmesini emretti. Filhakika Balak, Irak kıtasındaki asayışı temin ettikten sonra Serhab bin Bedre'ye ait Hanicar kasabasını almıştı (1105; H. 499) ⁸.

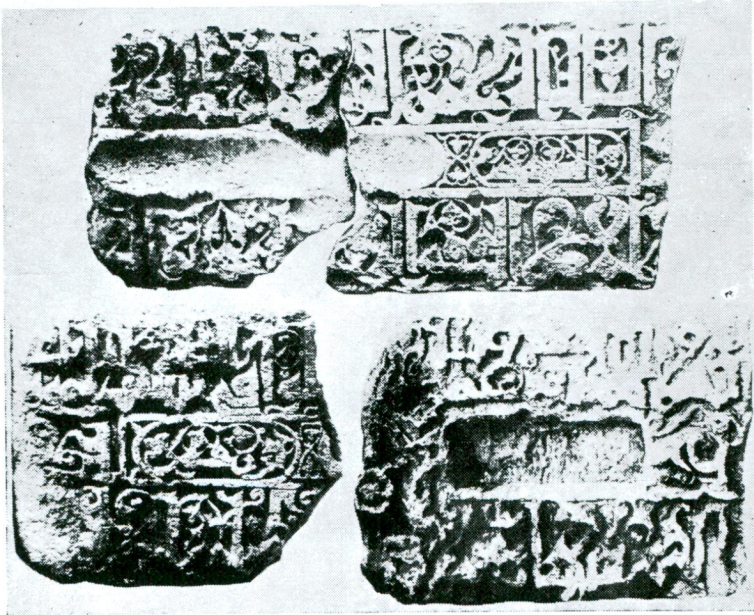
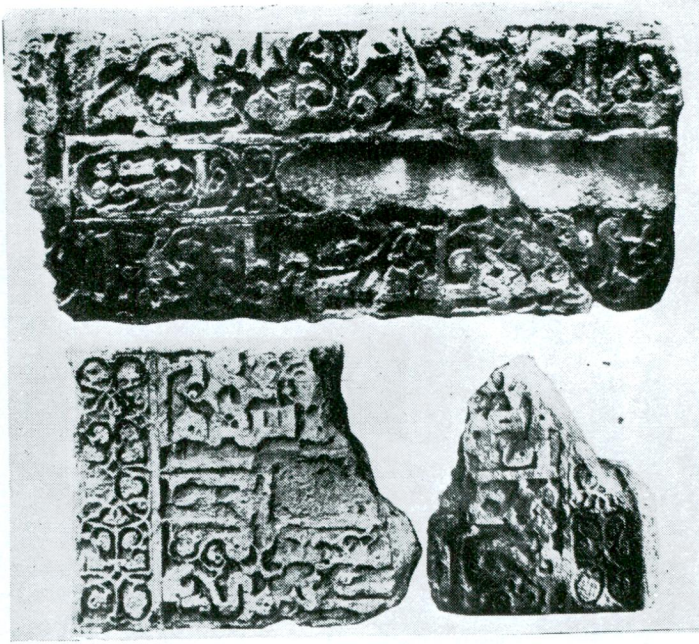
⁴ İbnüleir, El Kâmil fittarih. cilt 10 s. 135; -İbnül-Kalenisi bi zeyl Tarih Dumuşk s. 138.

⁵ René Grousset, Histoire de Croisades, cilt 1. s. 392.

⁶ Prof. Mükrimin Halil Yınanç'ın notlarından.

⁷ Melik el-Müeyyed İmadeddin ebi-Fida, El-Muhtasar fi Ahbar el-Beger Cilt 11 s. 227; İbnüleir, El Kâmil fittarih cilt 10 s. 135. Tarihçi İbni Haldun Kitab el-İber ve Divan el-Muhteda isimli eserinin 5 inci cildi s. 32 de bu olayın H. 496 da olduğunu zikrediyor.

⁸ İbnüleir cilt 10 s. 165.

Res. 1,2 — Balak'ın mezar taşları.
(Şam müzesinde)

Res. 3 — Makam-ı İbrahim mezarlığı.

1110 (H. 504) senesinde emir Balak, büyük Sultanın Haçlılara karşı gönderdiği cihad ordusuna girmiş ve amcası İlgazi'nin emrinde çalışmıştı. Harran'ı idaresine alan Mevdud burayı İlgazi'ye vermiş ise de Sökmen el-Kutbi buna razı olmadığından İlgazi ile aralarında anlaşmazlık çıkmış ve bu yüzden İlgazi ordudan ayrılarak Mardin'e dönmüştü. Buna kızan Sökmen el-Kutbi orduda bulunan Balak'ı alıkoyarak zincire vurdurmuş ve kendi bölgesindeki Aydizyats kalesine gönderip orada hapsedtirmişti. Fakat ertesi sene Sökmen el-Kutbi'nin ölümü üzerine hapisten kurtularak amcasının yanına giden Balak, 1112 (H. 506) senesinde Harput Palu, Çemişgezek ve bütün Dersim havalisi ile Hanzit bölgesi emiri Çubuk oğlu Mehmet bey'in ölümünü duymuş ve başına toplayabildiği Türkmenlerden bir kısım ile birlikte Elcezire'den hareket ederek, Harput şehri ve havalisindeki kasabalar hariç olmak üzere, onun bütün memleketini eline geçirmiş ve Palu şehrini kendisine emaret merkezi yapmıştır.

Anadolu sultanı Kılıç Aslan I'in ölümünden sonra oğulları arasında paylaşılan ülkeden Malatya ve Elbistan bölgeleri, ölen sultanın en küçük oğlu Tuğrul Aslan'ın hissesine düşmüş ve bu şehzade, emir tarafından sultan ilân edilmişti. Çocuk hükümdarın annesi Ayşe hatun, ümeradan İl Aslan ile evlenerek bu emiri oğluna Atabeğ yapmış ve memleketi idareye başlamıştı. Sonraları Ayşe hatun, adı geçen bu emiri tevkif etmiş, idare ve cesurane tavurlarına hayran kaldığı emir Balak ile evlenmeğe karar vermiş ve onu Malatya'ya çağırarak üzere Palu'ya gitmişti. Ayşe hatun ile evlendikten sonra 1113 (H. 507) senesinde Malatya'ya gelen Balak kendi hâkimiyeti altındaki araziye genişletmiş, hattâ Anadolu ve Elcezire'de bulunan emirlerin en kuvvetlisi olmuştu.

1114 (H. 508) senesinde Çubuk oğlu Mehmed'in halefi bulunan Harput emiri hastalandığı zaman ülkesini Tuğrul Aslan'a vasiyet etmiş, bunun üzerine Balak, Malatya kuvvetlerinin başında olmak üzere, Harput'a gidip şehri almış; fakat bu sıralarda Haçlılarla harbetmek için yola çıkan sultan Mehmed'in ordusundan bir kısım kuvvetin sultanın oğlu Mesud kumandasında buralara yaklaşmakta olduğunu görünce, ismi geçen bu şehri boşaltarak Malatya'ya dönmek zorunda kalmıştır. Şehzade Mesut Atabeği Aksungur el-Porsuki bütün Elcezire ümerasının maiyetine gelmiş olmalarına rağmen, Mardin emiri İlgazi bizzat gelmiyerek oğlu Ayaz'ı göndermesine

kızmış ve Mudar bölgesini tahripten döndükten sonra Ayaz'ı hapsedmiş, bunun üzerine Mardin emîri kardeşinin oğlu emfr Balak'ı yardıma çağırdığı gibi diğer taraftan öteki kardeşinin oğlu, Hısn-Keyfa emfri Davud bin Sökmen'i yanına almıştı⁹. Necmeddin İlgazi, Habur nehri boyunca ilerlemekte devam ederek Dare'ye yakın bir yerde oğlunu esaretten kurtarmak için düşmanına hücum etti. Porsukl'nin ordusu, muntazam ve sayıca üstün olduğu halde, Necmeddin İlgazi'ye mağlûp oldu. Muharebede bulunan sultanın oğlu, askerinin kaçışını görünce, Dare'den ayrılarak Nuseybin'e gitti. Savaş geceye kadar devam etti. At üzerinde zincirlere vurulmuş olan Ayaz, gecenin başlamasından ve vaktin müsaadesinden istifade ile kendisini attan yere attı. O civarda bulunan Yahudiler tarafından gizlendi. Kendini tanıyan civar Kürtlerinden biri babasına haber verdi. İlgazi, adam göndererek onu kurtardı¹⁰. Vazifesi burada sona eren Balak, Malatya'ya döndükten sonra, Harput üzerine yürüyerek burasını işgal etmişti (M. 1115 ; H. 509).

Erzincan, Şarkî Karahisar ve Divriki bölgeleri emîri, evveldenberi göz diktiği Genç ve Dersim havzalarının Balak tarafından alınmasına gücümüş olan Mengüçük oğlu, 1118 (H. 512)'de Balak'ın ülkelerini çiğnemeğe başlamış ve bu arada Malatya havalisini de yağma etmişti. Kendi kuvvetlerini amcasına göndermiş olduğu için o vakit onun arazisine yürümiyen emfr Balak, 1120 (H. 514) yılında Mengüçük oğlu memleketine girdi. Kemah ve Erzincan bölgelerini istilâya başladı. Mengüçük oğlu karşı koyamayacağını anlıyarak Bizans imparatorluğunun Trabzon dukası olup komşu Türk emfrlerinin muhtemel tecavüzlerine karşı yanında mühim kuvvetler bulunduran Kostantin Gabras'ın yanına sığındı¹¹. İkisi de kuvvetleriyle birlikte Balak'ın karşısına çıktılar. İbnilazimî'nin Seryan ve İbnilkalensi'nin Serman dedikleri yerde şiddetli bir savaş vaki oldu. Trabzon dukası ile Mengüçük'ün oğlu fena halde bozuldular ve maiyetlerinin mühim bir kısmı ile esir edildiler. Trabzon dukası otuzbin dinar fidye karşılığında kurtuldu. Suryanî pat-

⁹ Prof. Mükrimin Halil Yınanç'ın notlarından. Aynı, İkdulceman fi tarih elhizaman. Yazma. Sene 508 vukuatı Veliyüddin Carullah kütüphanesi No. 1590.

¹⁰ Süryanî Mihail vakayinamesi Barsumi yazısı ile. Mardin Deyr. Zaferan kütüphanesinde (T. T. Kurumu tarafından dilimize çevriliyor).

¹¹ İbnilkalensi, s. 202'de buna Afras Rumî diyor.

riki Mihail, Sivas, Yeşilirmak ve Aşağı Kelkit havzası emfri Danişmend oğlu emir Gazi'nin de Balak'ın müttefiki olduğu halde, esir olanlardan Mengüçük oğlunun damadı olmak dolayısıyla, Balak'ın rızası haricinde salıvermesi üzerine pek kızmış olan Balak ile Malatya sultanının aradaki anlaşmayı bozarak Trabzon'un zaptından vazgeçtiklerini anlatır ¹².

1121 (H. 515) yılında Artuk oğlu İlgazi'nin kardeşi oğlu Balak bin Behram, Frankların elinde bulunan Ruha şehrini uzun müddetten beri kuşattığı halde şehrin zaptına muvaffak olamadı. Bu yüzden Balak, ordudan ayrılmak lüzumunu hissetti. O esnada Türkmenlerden biri, emir Balak'a Ruha kontu Josselin de Courtenay'ın asker toplamakta olduğunu ve pek yakında Türkleri kuşatacağını haber verdi. Balak'ın kumandasında bulunan ordunun büyük bir kısmı dağınık bir halde bulunuyordu. Bunun için Frankları dörtyüz kişi ile karşılamaya karar verdi. Türkmenlerle harbetmeğe gelen Frank ordusu mevsimin yağmurlarından bataklık haline gelmiş olan bir araziden geçmek mecburiyetinde idiler. Hayvanları bu arazide pek güçlkle hareket ediyordu. İşte bu vaziyetten istifade eden Balak ve arkadaşları, düşmanlara ok atmak suretiyle büyük bir kısmını telef ettiler. Ruha kontu Josselin teyzesinin oğlunun Suruç yakınlarında ermeni tarihçisi Urfa'lı Mathieu'nun Daphtil dediği yerde yendi ve esir aldı. Esir, kontu bir deve derisi içine koyarak dikti. Balak, bunlardan Ruha şehrini istedi. Josselin, emre çokca mal ve para vadettiği halde şehrin teslimine razı olamıyordu. Bu yüzden Balak, Ruha kontu ve arkadaşlarını hapsedmek üzere Harput kalesine, geri kalan yirmibeş Frank şovalyesini de Palu'ya gönderdi. Haçlı reislerin en kudretli ve en cesurlarından biri olan Urfa kontunun esareti, Frank kiralığı için, mühim bir ziya telâkki edilmiştir ¹³. Emir Balak bu muvafakiyetinden sonra Harput'a dönmüş, bir müddet sonra amcası İlgazi'nin Miyafarıkın'de o sene içinde ölmesi üzerine zâfa uğramış olan Halep emareti Haçlılara karşı müşkül bir duruma düşmüştü. Hattâ Kudüs kiralı bu vaziyetten istifade ederek taarruza geçti. Halep civarında bazı kaleleri aldı. Yeni Halep emiri Asareb'ı ona vererek anlaşmayı temin etti. Bundan sonra emir Balak evvelce

¹² Cronique de Michel le Syrien III, 205.

¹³ İbnlesir cilt 10 s. 252; Ebilfida, cilt II s. 240.

tazyik ettiği Gerger kalesi hâkimi ermeni Mihail'i kendisine itaate mecbur etmiş ve bu sergerde ancak Urfa kontunun himayesi sayesinde kalesini kurtarabilmişti. 1123 (H. 517)'de yeniden bu kaleyi kuşattı. Kudüs kralı istenilen kuvvetlerin başında olduğu halde Telbaşar'dan hareket ile Fırat'ın batı kıyılarını takip ile ilerlemeğe başladı. Gerger'e yetişmek istiyen kral Baudouin II, nehirden biraz uzaklaştığı sıralarda İbnilazim'in Uruş dediği bugünkü Turuş mevkiinde yıldırım süratiyle üzerlerine yürüdü. İbnikalenist'ye göre dokuz sefer, İbnilazim'e göre 19 seferde yapılan çarpışmada Balak'ın galibiyeti ile neticelendi. Kral başta olmak üzere ordunun ilerigelenleri esir oldular. Bundan sonra Harran'ı amcasının oğlu Bedriddevle Süleyman'dan teslim aldı. Şehrin hâkimi Barekât bin ebi-el-Fahmi'yi tevkif etti. Sonra Haleb'e gelerek burasını muhasara etti. 27 haziranda teslim aldı. Amcasının oğlunu Franklara karşı çok gevşek davrandığı suçu ile ittiham etti. Bu arada Antakya prensliğinden birkaç kaleyi işgal etti. O zaman Kudüs kralı, Urfa kontu, Birecik senyörü ve diğer şövalyeler Harput'ta yaptıkları gizli anlaşmalar sayesinde zincirlerini kırarak Harput şehrinin iç kalesini aldılar¹⁴. Eski tarihçilere göre bu hıristiyan prenslerini kurtarmak için 50 ermeni fedaisi tüccar olarak, bazılarına göre de rahip olarak Harput kalesine sokulmağa muvafak oldular. Oradaki İslâm garnizonlarını öldürerek şehrin burç ve baru'larına hâkim oldular. Yüksek olan esirlerin zincirlerini kırarak onları emirin ikametgâhı olan yere götürdüler. Aynı zamanda şehrin Ermenilerini çağırarak kaleyi müdafaaya hazırlandılar. Kudüs kralı kuşatma hattını yarıp çıkmanın zorluğunu görünce Josselin'i kuvvet toplamak üzere Kudüs'e göndererek asker getirmeğe memur etti. Josselin, evvelâ Antakya, oradanda Kudüs'e gitti. Topladığı ordu ile Telbaşar'a geldiği zaman Harput kalesinin Balak tarafından zapt ve kralın yeniden esir edildiğini öğrendi¹⁵. Filhakika kahraman Balak hıristiyanların hangi tarzda Harput'u elde ettiklerini teferruatıyla anladıktan sonra bir kartal süratiyle hareket etti. İki hafta zarfında bu şehrin önüne geldi. Harput kalesini

¹⁴ Michaud, *Bibliothèque des Croisades*, Quatrième partie 1829 s. 45 dv.

¹⁵ Michaud, *Histoire de Croisades*, deuxième partie, Tome 2, Paris 1825 s. 74 dv. - *Türklerin Tarih-i umumisi*, cilt IV, s. 252-253.

ciddî bir tarzda kuşatmağa başlamıştı¹⁶. Kırıl Balak'ın teslim teklifini reddettiğinden kale hücum ile alındı. Emîr Balak, kırıl ile senyörler hariç olmak üzere, diğer Frankları ve fedâî Ermenileri azap içinde öldürdü. Kırıl ve arkadaşlarını zincire vurdurarak Harput'ta bırakmağı muvafık görmediğinden Harran'a gönderdi.

1124 (H. 518) senesinde Haleb'e geldi. Haçlılara karşı sefer sıralarında dahilî bir hıyanet ihtimalinden endişe ile bu şehirdeki İsmailî'leri hapsederek mal ve mülklerini sattırdı. Sonra Tuğtekin ile beraber Haçlıların elinde bulunan Azaz kalesini çevirdi. Kale alınmak üzere iken Franklar, âni olarak Türk ordusuna hücum ettiklerinden muhasaranın akamete uğramasına sebep oldu (12 şubat). Evvelce amcası İlgazi'nin nikâhlısı ve Halep emîri Rıdvan'ın kızı olan Ferhunde Hatun ile evlendi¹⁷. Aynı ay içinde Franklar'dan öc almak için Azaz taraflarına asker göndererek düşmanlarını perişan ettiği gibi Münbiç sahibi Hasan bin Gümüştekin Baalbek'inin bazı hareketlerinden şüphe ettiğinden bu şehri elinden almak üzere amcasının oğlu Timurtaş'ı bu işe memur etti. Hassan tevkif edilmişse de kardeşi İsa kaleye kapandı. Bunun üzerine Balak kaleyi bizzat kuşattı. İsa, Josselin'e gönderdiği bir mektupta kendisine yapacağı bir yardıma mukabil şehri vaadetti. Urfa kontu Josselin, Kudüs ve Trablus'da bulunan Haçlıları maiyetine çağırdı. O devirlerde bahadırılığı ile tanınmış bulunan Maraş ve Keysun kontu Geoffroy ile Deluk, Antep, Rabban Mahuis başta olmak üzere geldiler. Her iki taraf Menbic ovasında toplandı. 18 rebiülevvel pazartesi sabahı başlıyan şiddetli ve korkunç muharebe, Türklerin galibiyeti ile neticelendi. Başta Maraş kontu olmak üzere Haçlılar en kuvvetli kumandanlarını kaybettiler¹⁸. Emîr Balak bu kalenin fethine muvaffak olduğu takdirde amcasının oğlu Timurtaş'ı buraya tayin edecekti¹⁹. Kendisi, Franklar tarafından kuşatılan Sur şehrinin imdadına koşmağa karar verdi. Kaleye yapılan harekâtın yerlerini

¹⁶ Mathieu d'Edesse, Recueil des Historiens des Croisades: Documents Arméniens. Tome premier. Paris 1869. s. 131 dv.

¹⁷ İbnilezrak, Mîafarikın Tarihi, varak 163.

¹⁸ Mathieu d'Edesse, Recueil de Historiens des Croisades. Tome premier s. 137-139.

¹⁹ Alâmülnübela fi Tarih Halep el-Şehba. cilt I, s. 452 ve dv. İbni Cevzi, Mirat el-Zaman, cilt VIII, Şikago 1907, D. 68.

tesbit için başında tolgası, kalkanı ile dolaşıp maiyetindekilere emirler verirken, kaleden atılan bir ok, sol köprücük kemiğine isabet ederek saplandı. Denildiğine göre bu oku kale müdafii İsa atmıştı. Balak, oku yaradan çıkararak üzerine tükürdü ve arkadaşlarına göstererek “bu bütün İslâmlara vurulan bir darbedir,, dedi ve az sonra öldü (M. 1124; H. 518).

Ordu, keder içinde olduğu halde, öteye beriye dağıldı. Kahraman şehidin cesedi amcasının oğlu Timurtaş tarafından Haleb'e getirilerek Makam-ı İbrahim mezarlığına gömüldü.

Sonraları üzerine mükemmel surette bir türbe ve mezar yapıldı. Küfi yazısını havi mezar taşı 1924 senesi ilkbaharına kadar Halep lisesinin bahçesinde duruyordu. Bilâhare hükümetin emri ile Şam müzesine götürüldü. Mezar kitabesi dokuz kısma ayrılmıştır. A yüzünde : “Tanrı onları af ve mağfiret ve ezeli zevklere nail olacakları bahçelerle müjdelmiştir,, (Kuran IX, 18). Kuran'ın bu suresinin âyeti mezar taşları üzerinde bulunuşu mantikidir. Orta çağa ait Suriye mezar taşlarında bu âyete sık sık raslamak mümkündür. Mezar taşının B yüzünde :

(بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَلَا تَحْزَنْ (بَنَ الدِّیْنِ قَت) لَوْ اَفْسَدَ اللّٰهُ اَمْوَالًا تَابِلْ
احياء عند (ربهم) یرزقون - (آ) وفی - الشہید - الامیر الفقیر الی (رحمة) ربہ
نورالدولة) بلک بن (ہرام بن ارتق

Yani “Allah yolunda katledilenleri ölmüş sanma, hayır hep hayattadırlar, rablarının yanında yaşarlar, Tanrının fazlından kendilerine bahşettiği saadet ile şadegâm olarak merzuk olurlar,,²⁰.

Taşın iç yüzünde :

فخرالدين شمس الامر (اءس) يف المجاهدين زعيم جيوش
المسلمين استشهد رضى الا (ه) عا (نهونور) ضر (ي) ه - ورحمه - في شهر
ربيع الا (ول) - ثمان عشرة و خمسينه

kitabesi bulunur. “Merhum ve mağfur dinin medarı iftiharı, ümeranın güneşi, mücahitlerin keskin kılıncı, büyük müslüman ordusunun emiri şehit olmuştur, Tanrı kabrini pür nur edip mağfiret ihsan eylesin-rabiülevvel ayı 518,,.

D. yüzünde :

²⁰ Kuran Dili cilt III, s. 2485.

ناصر (الامام) سهم الملوك قاهر الكفرة و المشركين

“İmamın müdafii, kıralların oku, dinsiz ve müşriklerin kahiri,,.

Halep'te İbrahim Peygamberin makamının güneyinde H. 6, Milâdî 12 inci yüzyıllara ait bir sürü eski mezarlar grubu bulunmaktadır. Her ne olursa olsun bu tip mezarlar üzerindeki yazılar Fatimî devrine değil, fakat Yukarı Irak yazılarıyla münasebete getirilmelidir. Zira buna benzer çiçeklere ve harf şekillerine raslamak için o yerlerin anıtlarına bakmak kâfidir. Şu halde Suriye'de görülen bu tip mezar taşları Türk prenslerinin bu memleketi tabiiyetleri altına alması üzerine geçmiş olması lâzım gelir²¹.

²¹ Dostum Prof. Jean Sauvaget, *Ars İslamica* V. 1938 P. 207 deki yazısı.

